

A hazai erdőrendezés története

FEKETE ZOLTÁN
akadémiai levelező tag

Az erdőrendezés elveinek gyakorlati alkalmazása, a történelem mértékével mérve, nem régi keletű. Hosszú idő kellett ahhoz, hogy az erdőgazdaságban érdekelt birtokos és szakközönség az erdő észszerű használatának a szükségességét észrevegye, belássa és olyan gazdálkodási rendszert fogadjon el, amely alkalmas az erdőtőke megóvására s a tartamos hozadékszolgáltatás biztosítására.

Hogy mikor történtek erre az első próbálgatások, arranézve nincsenek biztos adataink. Tudjuk, hogy hajdan az erdőt közvagyonnak tekintették s ezt az érdekeltek teljesen szabadon, minden korlátozás nélkül használhatták, sőt irthatták is. Ez sok helyen az erdő pusztulásához vezetett s nem egyszer csorbát ütött az igazságos, közös birtoklástól megkívánt egyenlőség elvén is. Ezért később az erdőt, a közös keret feláldozása nélkül, felosztották az érdekeltek közt. Ennek is megvoltak az érthető hátrányai, miértis áttértek lassan arra a rendszerre, hogy a közös erdőterületnek csak a fatermését, illetőleg (különösen a városokban) az értékesítésből befolyó jövedelmét osztották fel az igényjogosultak közt. A községektől távolabb eső, nehezebben megközelíthető részek pedig a fejedelem, illetőleg a király birtokába jutottak. Ezekben a részekben fahasználat eleinte alig volt.

Idővel ezeknek a királyi birtokoknak nagy része a főnemesek, egyházak, szerzetek s városok (különösen a bányavárosok) kezébe került adományozás útján. Így fejlődött ki lassan a magán erdőtulajdon. Ez már megkívánta a birtokok határainak pontosabb megállapítását.

Ott, ahol a túlhajtott használatok az erdő állagát erősen kikezdték s ennek hátrányai mindinkább érezhetőek lettek, előbb-utóbb úrrá lett az a belátás, hogy a viszonyokkal kellően számoló, tervszerű hozadékszabályozásra elkerülhetetlenül szükség van. Különösen a bánya- és kohótelepek körül merült fel ennek szüksége. A szabályozásra vonatkozó intézkedések első, okmányyszerű emléke Zsigmond királynak a zólyomi főispánhoz intézett rendelete 1426-ból, mely szerint minden esztendőben folytatólagosan más és más részt kell vágásra kijelölni, azokon a fát teljesen kitermelni s csak azután továbbmenni a vágással. Így kívánt gondoskodni arról, hogy az ott megnyitott ölbányák faszükséglete rendszeresen biztosítható legyen.

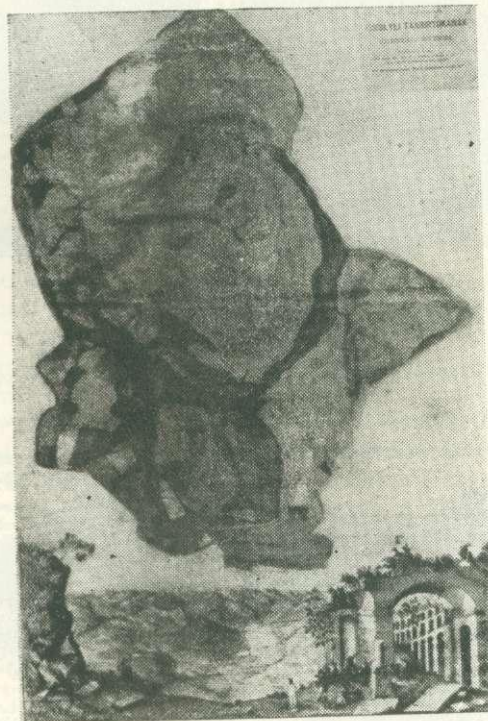
Ez már közeledett a vágásosztás rendszeréhez, de a vágások hosszú időre való megtervezéséről akkor még nem igen lehetett szó, sem papíron, sem természetben. Ez egyébként térkép és területkimutatás hiányában nem is volt lehetséges. Az évi vágásokat inkább csak a mindenkori szükségletnek megfelelő nagyságban tűzték ki.

A vágásosztás a külföldön már a XIV. században alkalmazást talált s feltehető, hogy ezek a példák nálunk is érdeklődést keltettek. Megfelelő térképek hiányában azonban sem ez, sem másféle hozadékszabályozási mód nem volt megfelelően alkalmazható.

A tulajdonképpeni erdőrendezési ténykedések közül először a felmérési munkák nyomaival találkozunk, mint amilyen a fraknoi vár kapitányának jelentése a fraknoi és kismartoni uradalmi erdők területéről és értékéről. A terület kimutatását természetszerűen meg kellett előznie a fel-

mérésnek. Ez a jelentés 1577-ből, egy másik hasonló 1586-ból való (Tag. [1] I. köt. 200. és 247. lap).

Tagányi 1591-ből említi az első, ismert magyarországi térképet a szarvaskői uradalomhoz tartozó erdőkről (Tag. I. XX. lap). A térkép kezdetleges kivitelű, de szabályszerűen, lépték szerint készült. Szép, gondosan készített térkép a volt selmeci tanulmányerdő 1774-ből származó, elsővetületi és madártávlati térképe. Ezt a Főiskola Erdőrendezéstani Tanszéke őrzi. Úgyszintén számos erdőtérkép van a Tanszék birtokában a XIX. század elejétől-végéig terjedő időkből is.

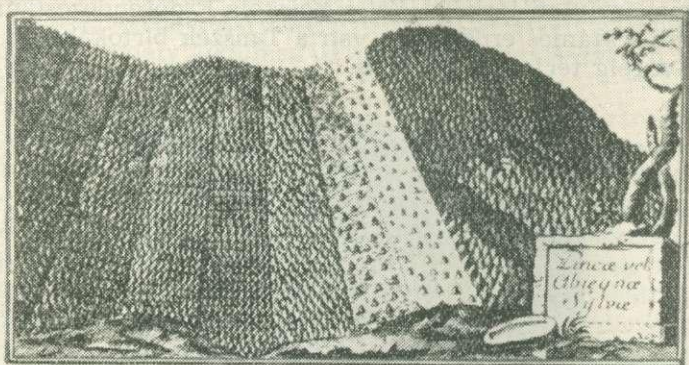

*A volt tanulmányi erdőgazdaság térképe
az 1774. évből*

Amint a térképek lehetővé tették a területnek megbízható kimutatását, a hozadékszabályozás is biztosabb alapokra volt helyezhető. S minthogy a változatosabb termőhelyű erdőkben az egyenlő nagyságú területek különböző nagyságú hozadékot adtak, igyekeztek a használatok egyenletességét a termőhelyi eltéréshez való alkalmazkodással elérni. Amíg azonban megfelelő fatermési táblák nem voltak, ez érthető nehézségekbe ütközött s inkább csak érzék szerint történt.

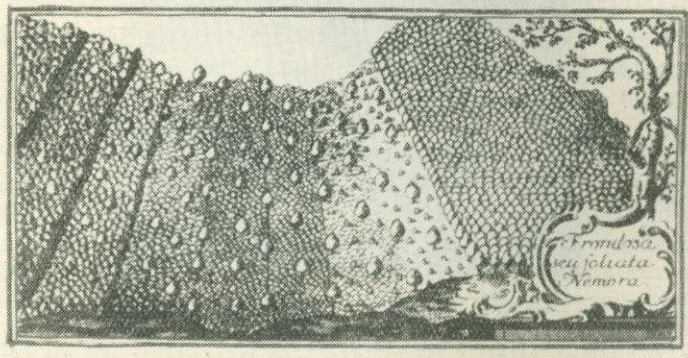
Az erdőrendezés terén a XVI. és XVII. században kevés olyan mozgalom mutatkozott, amelyik az erdőgazdálkodás rendszeresebbé tétele szempontjából nagyobb haladást jelentett volna. Különösen a XVI. században történtek igen nagy hibák, amelyek az erdők állományában veszedelmes visszaeséseket okoztak (2). Miksa király a magyarországi bánya-

városok részére 1565-ben erdőrendtartást adott ki (Tag. I. 96—168. lap). Ez elrendelte az erdők rendszeresebb vágását és utasított azok szakszerű kezelésére. 1571-ben pedig követte ezt a hét sz. kir. bányaváros részére kiadott bányarendtartás. Miksa rendtartásai kétségtelenül javítottak a helyzeten s az erdőpazarlás korlátozása tekintetében üdvös intézke-

Utriusque Ordinis Sylva

uxta huc descriptam methodum et Annorum tēriem distributae in perpetua temporade. Anno in. Annum succidi durareque poterunt.

A vágások rendjének ábrázolása Mária Terézia rendtartásából

déseket foglaltak magukban. Bár szigorúan véve magát az erdőrendezést alig viszik előre, mindenesetre egyengetik későbbi kialakulásának útját azért, hogy az erdők használatába rendet igyekeznek belevinni. Ez sem akadályozhatta azonban meg, hogy a bányák és kohók óriási fafogyasztása ne járjon később súlyos következményekkel. Az erdőrendezés alapvető követelményeit abban az időben nem lehetett érvényesíteni. Ezekre vonatkozólag és a katonai felügyelet alatt álló erdők viszonyaira nézve sikerült összefoglalást ad Lesenyi idézett munkája (13—33. lap). Ugyancsak ez a munka tájékoztat azokról a városi és egyéb rendtartásokról is (nagyob- bára Tagányi oklevéltára alapján), amelyek itt-ott már az erdőrendezés

csiráit rejtették magukban, mert az erdők túlhasználatát s így a hozadék-szolgáltatás tartamosságát, ha még kiforratlan alakban is, biztosítani igyekeztek.

Fontos lépéssel juttatta előre az erdőrendezés ügyét Mária Teréziának 1770-ben a helytartótanácshoz intézett rendelete, amelynek alapján azután az országos erdőrendtartást az összes törvényhatóságoknak kiadták. Ugyanabban az évben külön rendelet ment a szabad királyi városokhoz, amely az erdők felmérését, térképezését, állandó vágásokra osztását rendelte el.

Hogy a kincstári erdőgazdaságokban a XVIII. század végén és a XIX. század elején már megindult az üzemtervek készítése, arról az akkori idők-ből fennmaradt munkák tanúskodnak. A Főiskola Erdőrendezéstani Tan-székén is őrzünk két üzemtervi kötetet. Ezek a hradeki (liptóújvári) kincs-tári uradalomra vonatkoznak. Az egyik 1806—1808-ból, az új felvételek szerint átdolgozott példány pedig 1824-ből való. Nagyságuk 55/70 cm, együttes súlyuk 32 kg. Rovatai: a tag és a vágás száma, az állomány betű-és számjelzése a térkép szerint, dülönév, fafaj és állapot (csak szó-beli jellegzés, például jó, közepes, rossz, sűrű, kiritkított stb.), az elegy-arány sincs számszerűen megadva (erre nem is volt nagy szükség, mert az uralkodó fafaj a lucfenyő), a talaj (szintén durva jellegzéssel), a kor, terü-let, korosztály szerint részletezve és összegezve kat. holdakban és négyzet-öleekben, üresek és tisztások, a jövőben használható erdőterület, nem hasz-nosítható terület, az I. fordulószaiki évi vágásterület, az erdőrészletekből kitelő vágások száma, a megítélés szerinti vágási év, a remélhető hozadék, a jelenlegi állomány fatömege és a becsült növedék szerint holdanként és évenként, az I. fordulóban várható hozadék okszerű gazdálkodás esetén az összes korosztályokban kemény és lágy fa szerint részletezve, az egyes dül-ök hozadéka, az I. fordulóban várható fatömeg a vágásokra osztott terü-leten, a tényleges vágás alkalmával remélhető fatömeg a növedékkel együtt öleekben, három lábas hasábhosszúsággal.

Amint látjuk, már akkor nagy munkával és kellő gondossággal igye-keztek tervet készíteni a jövőre. Ez nem volt könnyű feladat és nagy gya-korlati érzéket feltételezett, ha meggondoljuk, hogy fatermési táblák ak-koriban még nem igen voltak forgalomban. Ebben a tekintetben az akkori erdészeti még a kezdet kezdetén állt.

A vágásosztás önmagában még nem biztosíthatta a hozadékok egyen-letességét, mert a különböző termőhelyeken különböző fatömegeket adott. Azért önként merült fel a termőképesség szerinti arányosítás gondolata. Azt is hamarosan tapasztalták, hogy szálerdőben a hosszú időre megtervezett vágásrendet sem lehet betartani, hanem azon az előadódó változások-hoz szabott módosításokat kell eszközölni, ha csak nem akarunk a gazdasági észszerűség követelményeivel szembekerülni. Különösen nem egyeztet-hető össze a vágásosztás a természetes felújítás kívánalmaival. Így terelődött át a figyelem lassan a szakozási módok alkalmazására. Ennek a folya-matnak a gyakorlati alakulásáról azonban hazai erdészeti irodalmunkban nem találunk annyi adatot, hogy erről a fejlődésről határozott képet tudjunk alkotni. De hogy ennek legalább is az elmélet síkján meg kellett lennie, az nyilvánvaló. Hiszen erdészeti szakoktatásunk nevelő hatásának állandóan érvényesülnie kellett, s ha a hazai gyakorlat kevés és többé-kevésbé el-szigetelt példát szolgáltatott is a korszerű eljárások alkalmazására, a kül-

földi eredmények katedrai ismertetésének feltétlenül hatással kellett lennie hazai szakközönségünk elméleti fejlődésére is.

Kincstári erdőkből a XIX. század derekáról fennmaradt üzemtervek mindenestre arról tanúskodnak, hogy az erdőrendezés az akkori kor színvonalán állt.

Az erdőrendezés haladása egyik legfontosabb mérföldkövének tekinthető az 1879. évi XXXI. tc. folyamánnyaképpen 1880. évi 23.374 F. M. sz. alatt kiadott „Utasítás az erdőgazdasági üzemtervek készítése iránt” (Erd. Lapok 1881. 80. old.). Az utasítás kimerítően foglalkozik a jelen állapot felvételével, az erdőrendezés céljával és feladatával, az üzem- és hozamszabályozással s minden, ezekkel összefüggő általános és részletkérdéssel. Igen nagyszabású munka. A hozadékszabályozást a térszakozás rendszerére alapítja, mégpedig a termőképesség szerint arányosított területekkel.

A gazdasági beosztás legnagyobb egysége az *üzemosztály*. Ezen belül törekedni kell a hozadékok folytonosságára, tartamosságára és egyenletességére, másszóval a *szabályos* állapot elérésére. A nagy üzemosztályok *vágássorozatokra* oszlanak. Ezek tulajdonképpen kisebb fióküzemosztályok, amelyeken belül külön-külön szintén el kell érni, ha esetleg csak a távolabbi jövőben is, a szabályos állapotot. A vágássorozat annyi *tagra* oszlik, ahány fordulószak a vágásfordulóban van. A tagokat tehát lehetőleg úgy kell alakítani, hogy nagyságuk nagyjából egy fordulószaki területnek feleljen meg. (Különösen a hegyvidéken ezt természetesen nem kell erőszakolni.) A tagon belül igyekezni kell arra, hogy a bennük foglalt erdőrészek faállománya korra nézve ne mutasson nagyobb változatosságot. Ezzel azt kívánták elérni, hogy egy és ugyanazt a tagot nagyjából egy fordulószaki időtartamon belül lehessen kihasználni. Minthogy a tagok nagyok voltak, ennek a kívánalomnak gyakran csak áldozatok árán lehetett eleget tenni. Az előírt üzemtervi nyomtatványok közül 14 minta esett a tulajdonképpeni üzemtervre, 9 minta a nyilvántartásra és 4 a gazdasági beszámolóra. Amint ebből látjuk, az üzemterv igen terjedelmes volt s a nyomtatványok kitöltése sok munkát adott. A területek (valódi és átszámított) kettős kimutatása jelentékenyen szaporította a számításokat és előbb-utóbb belátták, hogy ez a legtöbb esetben fölösleges. A nagyobb üzemosztályokban, ahol több helyen, jobb és rosszabb termőhelyen folyik a vágás, ott a termőhelyi eltérésekből folyó kilengések úgyis kiegyenlítik egymást. Fölösleges munkát adott továbbá a térszakozás szerinti tervezetnek (VIII. minta) *két egész vágásfordulóra* való elkészítése is. A nyilvántartásokat két alakban kellett készíteni: külön erdőrészek és külön évfolyamok szerint.

Kétségtelen, hogy az 1880. évi erdőrendezési utasítás hatalmas lépéssel vitte előre a rendszeres gazdálkodás ügyét. Az 1879. évi erdőtörvény az üzemtervi kötelezettséget minden közületi, egyházi, hitbizományi erdőre és a részvénytársulati erdők egy részére is kiterjesztette. Ezzel az ország összes erdőségeinek mintegy kétharmada került ennek az intézkedésnek a hatálya alá.

Az erdőtörvény 18. §-a arra kötelezte a birtokosokat, hogy az üzemtervet 5 év leforgása alatt készítsék el és mutassák be jóváhagyás végett. Ez túlzott követelésnek bizonyult. Az erdőrendezési munkák hirtelen megindulása idejében nem volt annyi képzett s nagyobb gyakorlattal bíró szakemberünk, amennyi szükséges lett volna. Át kellett először esni a kezdet

nehézségein. Igaz ugyan, hogy a kincstári erdők üzemtervei az 1885. évi országos kiállításig (felülről jövő erős nyomásra) elkészültek, de érthető, hogy sok helyen nem lehetett egészen alapos munkát végezni. A részletesebb felmérési és egyéb teendők egy részét csak a későbbi revíziók alkalmával tudták pótolni. A többi erdő üzemterve csak egy-két évtized múlva készült el.

A gyakorlat aztán rávezette az erdőrendezőket az eredeti utasítás hiányaira. Ezeket újabb rendeletekkel küszöbölték ki. Fontos újítást hozott az 1906. évi 54666. F. M. sz. rendelettel kiadott „utasítás“, amelynek legfontosabb intézkedése a termőképesség szerinti arányosítás eltörlése s ezzel annak a rendszerint fölösleges munkának a megtakarítása, amivel a területnek az I. termőhelyre való átszámítása járt. Ezentúl már csak a valódi területtel kellett számítani. Így a régi minták egy része is fölöslegessé vált s az üzemterv egyszerűsödött.

Gyökeres változást hozott az erdőrendezési mű alakjában az 1920. évi 14.500. F. M. sz. alatt megjelent „Erdőgazdasági Üzemrendezési Utasítás“. (Ismertetése és méltatása megjelent az Erd. Lapok 1920. évi kötetében, 538. lap.) Ez a kormány jóváhagyása alá tartozó üzemtervek elkészítésére nézve kötelező volt.

Magá az üzemterv, a szöveges részen kívül, a nyilvántartásokkal és a revizionális kimutatásokkal együtt mindössze 14 mintát foglalt magában. A rendes fogalmazási ív nagyságra csökkent alakja is haladást jelentett a régi, nehezebben kezelhető, nagy formátumhoz képest. Megtervezésében sok tekintetben alkalmazkodott a bajor erdőrendezési utasításhoz.

A részletes erdőleírásban új az átlagos magasság rovata. Ennek különösen a termőhelyi osztály helyes megállapítása szempontjából volt fontossága. A *Feistmantel*-féle, elavult fatermési táblák helyett korszerűbb, esetleg helyi fatermési táblákat használ. A fatömeget csak a vastagfára mutatja ki. Ennek általánosítása kifogásolható. A fatömegbecslésre nézve különben üdvös intézkedéseket tartalmaz. Határozott hibája, hogy a fatömeget és a növedéket csak a vágás alá kerülő faállományokra nézve adja meg. Ez bár egyszerűsítés, a régebbi gyakorlathoz képest mégis visszaesést jelent. Elveszti azt az alapot, amelyen a statisztika megbízható adatokat szerezhet az erdők fakészletének és növedékének a megállapításához. Ennek káros következményei később országos viszonylatban is igen érezhetőkké váltak.

A gazdasági beosztás tekintetében szakít a régi rendszerrel. Eltöri a vágássorozatok alakítását s a tagok terjedelmének a fordulószerű terület-hez alkalmazkodó kiszabását. Kisebb tagokat alakít, a fennebbi megkötöttségtől függetlenül. Ez feltétlenül jelentős haladás volt. Célszerű újítás továbbá benne a nyilvántartások egyesítése a részletes tervekkel s az erdő-részletek szerinti nyilvántartások régi alakjának megszüntetése. Ez is munkamegtakarítással járt.

Az üzem- és hozamszabályozásra vonatkozó rész keretében, bár megnevezetlenül, az *állománygazdaság* mellett foglal állást „az olyan gazdasági osztályokban, amelyekben a korosztályok eloszlása közel áll a szabályoshoz“. Egyébként, de tisztán csak tájékoztatás céljából, a térszakozásnak megfelelő mintát ad. Új mintája az üzemtervnek az „útépítési terv“. Sok, tökéletlenül feltárt erdőségünkre való tekintettel, ebben is haladást kell látnunk.

Az 1935. évi IV. tc. kimondja az általános üzemtervi kötelezettséget az országnak csaknem minden erdőgazdaságára (31. §). Ezzel egy igen régi elvi kívánalom ment teljesezésbe, mert különösen a magánbirtokokon fordult elő sok visszaélés s a rendszertelen, gyakran kizsaroló használat eredményeképpen állapotbeli romlás. Az üzemtervszerű használat kötelezettségének törvényszerű elrendelése tehát ebben a tekintetben olyan haladást jelentett, amilyennel kevés más ország dicsekedhetik. A végrehajtás során azonban a birtokososztályt védő államhatalom, sajnos, nem engedte meg, hogy a törvényben lefektetett elvek megfelelően érvényesülhessenek. A cél elérését az erdőbirtokok későbbi államosítása tette lehetővé, amely immár minden akadályát megszüntette annak, hogy az erdők a népgazdaság érdekeit gátlás nélkül szolgálhassák.

A felszabadulás után az erdőrendezés terén igen nagy feladatok merültek fel. A népi tulajdonba vett erdőket számba kellett venni, a hiányzó üzemterveket pótolni s az összes erdők állagát, megváltozott állapotát újabb felmérések és becslési munkák alapján kimutatni, hogy a tervszerű gazdálkodás az egész vonalon megindulhasson. Ezek az erdőrendezési munkák már évek óta folynak s azok teljes befejezéséhez még egy-két év szükséges. Az erdőrendezés tehát jelenleg még az új kiforrás állapotában van.

1948-ban jelent meg a Magyar Állami Erdők Központi Igazgatósága által kiadott, két részből álló, ideiglenes jellegű „Erdőrendezési Utasítás“. Célja volt az erdőgazdálkodást szabályozni addig az ideig, amíg „a rendszeres erdőgazdasági üzemtervek elkészítésének előfeltételei előállnak“. Üzemtervi mintáinak száma 5 fő- és ezen belül 12 részletmintá. Itt találkozik az Ajtay Viktor-féle grafikus hozadékszabályozási eljárással.

Az üzemterv tartozékai jelenleg (1950 óta) az erdőleírési jegyzőkönyv, amely helyszíni felvételezés alapján készül, továbbá a terület kimutatás, a részletes erdőleírás, a korosztály és vágásérettségi táblázat és az általános fatermelési terv. A tulajdonképpeni üzemterv tehát mindössze négy kimutatásból áll. Ezt kiegészíti a két ívből álló nyilvántartás. Egyszerűség tekintetében tehát ez az alak az összes régebbi üzemterveken tútesz. Érvényességi tartama a jelenlegi gyakorlat szerint 10 év. Ennek leteltével, a revízió alkalmával, új üzemterv készül, községhatáronként elkülönítve. A hozadékszabályozásnak ez a módja a tágabb értelemben vett állománygazdaság elvének felel meg.

Most készül az új erdőrendezési utasítás tervezete. Kiadása előtt hozzászólás végett az erre illetékes tényezőknek is bemutatják s azok véleményének meghallgatása után adják majd át a gyakorlatnak. Remélhető, hogy ez rövid időn belül bekövetkezik s ezzel egyidőre megint nyugvópontra jut az erdőrendezés alkalmazandó rendszerének hosszabb idő óta vajudó kérdése.

Az erdőrendezés története szoros kapcsolatban áll az erdőbecslési módszerek fejlődésével. Azért röviden annak multjára is vissza kell tekintelnünk.

A XVIII. század előtti időkkel itt nem foglalkozunk, mert hiszen akkoriban még erdőrendezés sem igen volt. Az erdőbecslés is csak csirájában élt még és alig jutott túl az ősi állapotban, amikor a választékolás az ölbe rakt tűzifa és szerfának alkalmas szálfák megkülönböztetésére szorítkozott.

Az átlaló használata csak a XIX. században terjedt el, azelőtt a kenőanyagként vagy zsírral mérték, de nagy szerep jutott a szembecslés-

nek is. A faállományok fatömegének becslésére, ha nagyobb pontosságra volt szükségük, szerették a *próbatágásokat* alkalmazni. Azután a próbatéren kapott fatömeget (a tűzifára nézve az ölberakott fa ürköbtartalmát) szorozták az egész terület és a próbatér területének viszonzyszámával.

Nagy haladás volt a *Feistmantel*-féle *fatermési táblák* kiadása (1854), ezzel egy eddig nélkülözött becslési segédeszköz jutott az erdőrendező kezébe. Ennek az alapján készültek, nagyobbára a múlt század végefelé nagy számban szerkesztett *helyi fatermési táblák* is. Ez tette lehetővé a növedék megbízhatóbb becslését is. Nagy hiánya volt, hogy az átlagos magasságot nem tartalmazta s így a termőhelyi osztály meghatározása bizonytalan volt (L. Erd. Lapok, 1916).

Fekete Lajos

Muzsnay Géza

A hazai erdőrendezés haladó hagyományainak képviselői

1886-ban, illetőleg 1896-ban jelentek meg a Greiner-féle (Coburg-uradalmi) fatermési táblák csaknem minden fafajra s a lomblevelűek sarjerdő alakjára is. Olyan tág tájegységi határok közt mozogtak, hogy általános fatermési tábláknak is beváltak. Részben ezeket használják nálunk még ma is a fatömeg- és növedékbecslési munkákhoz.

Újabb, korszerű fatermési táblák készültek az akácra 1937-ben (3), a tölgyre 1946-ban (4), és a nemes nyárokra 1953-ban (dr. Magyar Jánostól). Jelenleg a bükkösökben folynak a vizsgálatok.

A XIX. században addig, amíg a próbakörös eljárás nem terjedt el Magyarországon (tehát a 90-es évekig), erdőrendezési becslésekhez nagyobbára a közönséges próbateret használták. A jelen század második évtizedében kezdték a rácsospróbát alkalmazni. A törzsönkénti becslést a nagyobb pontosságot kívánó felvételekhez alkalmazták és alkalmazzák, kivált a vágásra kerülő állományokban.

A helyszíni becslés még a XIX. század végén is próbatörzsek döntésével történt. A gyakorlat idegenkedett a német fatömegetáblák alkalmazásától. Csak miután nagyobb számú (az Orsz. Erdei Alaptól támogatott) kísérletek bizonyították be azok használhatóságát (5) s *Grundner—Schwap-*

pach fatömegetáblái Bund Károly fordításában nálunk is megjelentek, vált azok használata itt is általánossá. Hazai vizsgálatok alapján készültek fatömegetáblák az akác számára is, mind a zárt (6), mind a szabad állású (7) fákra. A nyár-fatömegetáblák adatgyűjtési munkálatait az Erdészeti Tudományos Intézet most tervezi megkezdeni.

Az erdőrendezés és becslés körében számos, a maga idejében és részben ma is jelentős tan- és szakkönyv jelent meg: *Belházi Emil*: Az Erdőrendezéstan Kézikönyve, 1895., *Soltz Gyula és Fekete Lajos*: Az erdőbecsléstan kézikönyve, Selmecezbánya, 1893., *Fekete Lajos*: Erdőrendezéstan, Selmecezbánya, 1903., *Muzsnay Géza*: Erdőrendezéstan. Budapest, 1912., *Katona István*: Erdőbecslés (erdőgazdasági szakiskolák számára), Esztergom, 1926., *Fekete Zoltán*: Erdőbecsléstan, a faállományszerkezettan és faterméstán vázlatával, Sopron, 1951. A középfokú és alapfokú oktatás céljaira erdőrendezést írt még *Sali Emil* (a technikumoknak 1951-ben), erdőbecslést *Bezzegh László* (1950), és *Mészáros István* (1951).

Ma erdészetünk újabb korszak küszöbén áll. A régi hibák kiküszöbölése, a mulasztások helyrehozása megindult, az erdőterület növelésére és a hozamok emelésére irányuló mozgalmak kibontakozóban vannak, a tudomány és a gyakorlat közti kapcsolatok megerősödtek s erdőgazdálkodásunk az egészséges fejlődés útjára lépett. Ezért bízunk abban is, hogy azt a fontos feladatot, amely az erdőrendezésnek az erdőgazdaság szabályozásában jut, a kormányzat megértő támogatásával a jövőben fokozott hatályossággal tudjuk a népgazdaság érdekének szolgálatában betölteni.

IRODALOM:

1. *Tagányi Károly*: Magyar Erdészet Oklevéltár, Budapest, 1896. (Orsz. Erd. Egyes.)
2. *Lesenyi Ferenc*: Erdészeti Szakművelődésünk és Felsőbb Erdészeti Szakoktatásunk Történelmi Alapjai. Sopron, 1940. (Főiskola, Sopron.)
3. *Fekete Zoltán*: Akác-Fatermési Táblák a Magyar Alföld számára. Sopron, 1937. (Főiskola, Sopron.)
4. *Fekete Zoltán*: Fatermési és Faállományszerkezeti Vizsgálatok a Hazai Tölgyesekben. Sopron, 1946. (Földműv. Min., Bp.)
5. *Fekete Zoltán*: A fatömegetáblák alkalmazásának gyakorlati méltatása, összehasonlító kísérletek alapján. (Erdészeti Kísérletek, 1914.)
6. *Fekete Zoltán*: Akác-Fatömegetáblák és Szerfabecslési Táblázatok. Sopron, 1935. (A szerző kiadása.)
7. *Fekete Zoltán*: Az Akác-Sorfa Fatömeg- és Növekvési Táblái. Sopron, 1931. (Főisk.)